Lieta Nr. A420275620
Lietas arhīva Nr. AA43-0913-21/3
ECLI:LV:ADAT:2021:1124.A420275620.7.S

ADMINISTRATĪVĀ APGABALTIESA

SPRIEDUMS
Latvijas tautas vārdā

Rīgā 2021. gada 24. novembrī

Administratīvā apgabaltiesa šādā sastāvā:
tiesnese referente Sandra Gintere,
tiesneses Laura Konošonoka un Linda Vīnkalna

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, piešķirot vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem, izdošanu, sakarā ar /pers. A/ apelācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2021. gada 11. maija spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējs /pers. A/ vērsās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā (turpmāk – VSAA) ar 2020. gada 10. septembra iesniegumu par vecuma pensijas piešķiršanu ar atvieglotiem noteikumiem kā personai, kura ir aprūpējusi bērnu invalīdu. Ar VSAA Liepājas reģionālās nodaļas 2020. gada 21. septembra lēmumu Nr.20/1916358 (turpmāk – sākotnējais lēmums) atteikts pieteicējam piešķirt vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem, jo nav nepieciešamā apdrošināšanas stāža.

[2] Izskatot pieteicēja apstrīdēšanas iesniegumu, VSAA direktors ar 2020. gada 27. oktobra lēmumu Nr.20/2186751 (turpmāk – Lēmums) sākotnējo lēmumu atstāja negrozītu. Lēmums cita starp pamatots šādi.

Atbilstoši likuma „Par valsts pensijām" 11. panta pirmajai un ceturtajai daļai un pārejas noteikumu 8.[1] punktam tiesības uz vecuma pensiju piecus gadus pirms likumā noteiktā vecuma sasniegšanas (no 2020. gada 1. janvāra – 63 gadi un deviņi mēneši), ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem, ir bērna vecākam vai aizbildnim, kurš laika periodā, līdz bērns sasniedzis 18 gadu vecumu, ne mazāk kā astoņus gadus ir aprūpējis bērnu, kurš normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā vismaz astoņus gadus ir bijis atzīts par bērnu ar invaliditāti.

Pieteicējs ir sasniedzis vecuma pensijas ar atvieglotiem noteikumiem piešķiršanai nepieciešamo vecumu un laikā, līdz bērns ar invaliditāti sasniedzis 18 gadu vecumu, vismaz astoņus gadus ir šo bērnu aprūpējis. Pieteicēja kopējais apdrošināšanas stāžs ir 17 gadi, trīs mēneši un 21 diena, tātad pieteicējam nav nepieciešamā speciālā apdrošināšanas stāža – 25 gadi.

Pieteicēja apdrošināšanas stāžā līdz 1995. gada 31. decembrim nav ieskaitāms darba periods zemnieku saimniecībā /Nosaukums A/, jo pieteicējs kā zemnieku saimniecības īpašnieks nebija veicis apdrošināšanas iemaksas par sevi, kā to noteica likuma „Par sociālo nodokli" (spēkā no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim) 5. pants un Ministru kabineta 2002. gada 23. aprīļa noteikumu Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 3. punkta 2. apakšpunkts un 35. punkta 1. apakšpunkts.

Pieteicēja apdrošināšanas stāžā pēc 1996. gada 1. janvāra nav ieskaitāms darba periods akciju sabiedrībā /Nosaukums B/ un individuālajā uzņēmumā „/Nosaukums C/", jo arī šajos periodos nav veiktas apdrošināšanas iemaksas atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 23. panta pirmajai un trešajai daļai, likuma „Par valsts pensijām" 9. panta pirmajai daļai un otrās daļas 1. punkta „a" apakšpunktam un 10. pantam.

Neizpildās arī tiesību normās noteiktie priekšnoteikumi laika, kad pieteicējs aprūpējis bērnu, ieskaitīšanai apdrošināšanas stāžā, jo no 2006. gada 1. janvāra pieteicējs nav bijis bērna invalīda kopšanas pabalsta saņēmējs un par viņu nav veiktas apdrošināšanas iemaksas no valsts pamatbudžeta.

[3] Pieteicējs vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, piešķirot vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem kā personai, kura ir aprūpējusi bērnu invalīdu, izdošanu. Pieteikumā lūgts apdrošināšanas stāžā ieskaitīt astoņus gadus – laiku, kurā viņš kopis bērnu invalīdu. Tas ļautu sasniegt nepieciešamo apdrošināšanas stāžu, lai varētu pretendēt uz vecuma pensijas ar atvieglotiem noteikumiem piešķiršanu.

[4] Ar Administratīvās rajona tiesas 2021. gada 11. maija spriedumu pieteikums noraidīts, motivējot šādi.

[4.1] Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 11. panta ceturto daļu tiesības uz vecuma pensiju piecus gadus pirms šā panta pirmajā daļā noteiktā vecuma sasniegšanas, ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem, ir bērna vecākam vai aizbildnim, kurš laika periodā, līdz bērns sasniedzis 18 gadu vecumu, ne mazāk kā astoņus gadus ir aprūpējis piecus vai vairāk bērnus vai bērnu, kurš normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā vismaz astoņus gadus ir bijis atzīts par bērnu ar invaliditāti.

Lietā nav strīda, ka pieteicējs ir sasniedzis atbilstošu vecumu, lai varētu pretendēt uz vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem, kā arī pieteicējs laika periodā, līdz bērns sasniedzis 18 gadu vecumu, ne mazāk kā astoņus gadus ir aprūpējis bērnu, kurš normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā vismaz astoņus gadus ir bijis atzīts par bērnu ar invaliditāti. Lietā ir strīds, vai pieteicēja apdrošināšanas stāžs ir pietiekams vecuma pensijas ar atvieglotiem noteikumiem piešķiršanai.

[4.2] No lietas materiāliem izriet, ka pieteicēja kopējais apdrošināšanas stāžs ir 17 gadi, trīs mēneši un 21 diena. Tas nav pietiekami, lai pieteicējam rastos tiesības uz pensiju ar atvieglotiem noteikumiem. Tātad neizpildās viens no likuma „Par valsts pensijām" 11. panta ceturtajā daļā ietvertajiem kumulatīvajiem kritērijiem.

[4.3] Pārbaudot ierakstus pieteicēja darba grāmatiņā, tiesa konstatēja, ka VSAA ir ņēmusi vērā un izvērtējusi visus darba periodus.

[4.4] Pieteicēja dēls dzimis /datums/, viņam 1999. gada 18. augustā noteikta invaliditāte.

Likuma „Par valsts pensijām" pārejas noteikumu 2. punkta 6. apakšpunkts un Ministru kabineta 2002. gada 23. aprīļa noteikumu Nr.165 „Apdrošināšanas periodu pierādīšanas, aprēķināšanas un uzskaites kārtība" 3. punkta 3. apakšpunkts noteic, ka no 1991. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 31. decembrim apdrošināšanas stāžu veido darbam pielīdzinātais periods – laiks, kad kopts bērns invalīds līdz 16 gadu vecumam, ja par šo periodu ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, t.i., ja persona bija maksājusi sociālās apdrošināšanas iemaksas viena procenta apmērā no iztikas minimuma summas. Tas nozīmē, ka personai pašai bija jāveic sociālās apdrošināšanas maksājumi.

No 1996. gada 1. janvāra saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām" 9. panta pirmo daļu apdrošināšanas stāžu veido periodi, kuros veiktas vai bija jāveic apdrošināšanas iemaksas attiecīgajam sociālās apdrošināšanas veidam. Tādējādi ar šā likuma spēkā stāšanos 1996. gada 1. janvārī Latvijā tika ieviesta uz apdrošināšanas iemaksām balstīta valsts obligātās pensiju apdrošināšanas sistēma, atbilstoši kurai pensija ir atkarīga no iemaksu lieluma (uzkrātā kapitāla) un to gadu skaita, kad persona ir tiesīga saņemt pensiju, tādējādi nodrošinot pensiju sistēmas ilgtermiņa stabilitāti (*Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr.2009-43-01 23. punkts*).

Apdrošināšanas iemaksu periodi, kuri veido apdrošināšanas stāžu, ir uzskaitīti šā panta otrajā un trešajā daļā. Ar 2005. gada 20. oktobra grozījumiem likumā „Par valsts pensijām", kas stājās spēkā 2006. gada 1. janvārī, panta trešā daļa tika papildināta ar 7. punktu, atbilstoši kuram, ja apdrošināšanas iemaksas izdarītas no valsts pamatbudžeta, apdrošināšanas stāžu veido arī laiks, kurā persona saņem bērna invalīda kopšanas pabalstu. Minētie grozījumi saistīti ar bērna invalīda kopšanas pabalsta ieviešanu (Valsts sociālo pabalstu likuma 7.[1] pants) un attiecīgi personu, kuras saņem minēto pabalstu, pakļaušanu obligātajai pensiju apdrošināšanai no 2006. gada 1. janvāra (likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu" 6. panta ceturtās daļas 9. punkts un pārejas noteikumu 36. punkts). Likumprojekta „Grozījumi likumā „Par valsts sociālo apdrošināšanu"" anotācijā ir identificēts, ka tajā brīdī spēkā esošais likums neparedz pakļaut valsts pensiju apdrošināšanai nestrādājošas personas, kuras kopj bērnus invalīdus. Līdz ar to par šīm personām netiek veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, un laiks, kad persona nestrādā un kopj bērnu invalīdu, netiek ieskaitīts personas apdrošināšanas stāžā, kas nepieciešams vecuma pensijas uzkrāšanai (*https://www.saeima.lv/L_Saeima8/lasa-dd=LP1386_0.htm*).

No VSAA Tiesvedības daļas 2020. gada 21. decembra izziņas redzams, ka pēc 1996. gada par pieteicēju kā darba ņēmēju sociālās apdrošināšanas iemaksas ir veiktas tikai periodā no 2019. gada 1. jūnija līdz 31. augustam (*lietas 50.–53. lapa*), minētais periods ir iekļauts pieteicēja apdrošināšanas stāžā. VSAA pamatoti pārējos periodus, kad pieteicējs bija darba ņēmēja statusā (darbs ZS /Nosaukums A/, darbs /Nosaukums D/, AS /Nosaukums B/ un IU „/Nosaukums C/") neieskaitīja apdrošināšanas stāžā, jo šajos periodos apdrošināšanas iemaksas nav veiktas.

No lietas materiāliem izriet, ka pieteicējs laikā no 2006. gada 1. janvāra līdz 2012. gada 17. jūlijam nav saņēmis bērna invalīda kopšanas pabalstu, līdz ar to šo periodu nav pamata ieskaitīt pieteicēja apdrošināšanas stāžā. VSAA pamatoti norādīja, ka bērna invaliditātes periods pats par sevi neveido vecāka apdrošināšanas stāžu.

Tā kā apdrošināšanas iemaksas par pieteicēju laikā no 1996. gada līdz 2019. gada 1. jūnijam nav veiktas, kā arī pieteicējs nav saņēmis bērna invalīda kopšanas pabalstu, tiesa nekonstatēja, ka vēl kāds periods būtu ieskaitāms pieteicēja kopējā apdrošināšanas stāžā.

Tiesa neapšaubīja, ka bērna invalīda aprūpe ir sagādājusi pieteicējam grūtības un ierobežojusi darba spējas. Tomēr tiesa nav kompetenta piešķirt pensiju personām, kas neatbilst likumdevēja noteiktajiem kritērijiem (*sal. Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2015. gada 10. decembra sprieduma Nr.SKA-197/2015 (A420400312) 8. punkts*).

[5] Pieteicējs par Administratīvās rajona tiesas 2021. gada 11. maija spriedumu iesniedza apelācijas sūdzību.

Apelācijas sūdzībā norādīts, ka ar spriedumu tiek ierobežotas pieteicēja kā Latvijas pilsoņa tiesības un cilvēktiesības, tiek liegtas viena vecāka tiesības gādāt par savu bērnu. Pieteicēja darba stāžā iekļaujams vismaz astoņu gadu periods, kurā pieteicējs aprūpējis, kopis un gādājis par savu bērnu. Tiesa neveica ekspertīzi pieteicēja iesniegtajiem dokumentiem. Tiesa atteicās iegūt informāciju par līdzīgiem gadījumiem, kad tēvs lūdzis iekļaut apdrošināšanas stāžā periodu, kurā kopis bērnu ar invaliditāti.

Ciktāl tas objektīvi saprotams, pieteicējs norādījis, ka darba stāža iekļaušana pieteicēja apdrošināšanas stāžā tiek novilcināta (atsauce uz lietu Nr.6-8-00250-20), jo pieteicējs nesniedz par sevi datus. VSAA nepamatoti neatzīstot dažus izglītības dokumentus. Neskatoties uz minēto, pieteicējs nekādu informāciju par sevi nesniegšot. Pieteicēja ieskatā administratīvās tiesas nav neatkarīgas, pirmās instances tiesa taisījusi spriedumu VSAA un kādas politiskas personas ietekmē.

[6] VSAA rakstveida paskaidrojumā norādīja, ka Administratīvā rajona tiesa ir izvērtējusi visus lietas apstākļus un nav pārkāpusi ne materiālo, ne procesuālo tiesību normas. VSAA lūdza ņemt vērā iepriekš sniegtos paskaidrojumus.

Motīvu daļa

[7] Pārbaudījusi lietas materiālus, Administratīvā apgabaltiesa atzīst, ka pieteicēja apelācijas sūdzība nav pamatota un pieteikums ir noraidāms.

[8] Izskatāmajā gadījumā pastāv strīds par pieteicēja tiesībām uz vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem kā personai, kura ir aprūpējusi bērnu invalīdu. Pieteicējam pensijas piešķiršana atteikta, jo nav izpildījies viens no likumā noteiktajiem obligātajiem kritērijiem – kopējais apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 25 gadiem.

[9] Izvērtējusi Administratīvās rajona tiesas sprieduma motivāciju, apgabaltiesa atzīst, ka pirmās instances tiesa pārbaudīja lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus un pareizi secināja, ka pieteicējam nav tiesību uz vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem.

Vienlaikus apgabaltiesa konstatē tiesas atzīto, ka VSAA pieteicēja apdrošināšanas stāžā pamatoti nav iekļāvusi darba laiku /Nosaukums D/. Tomēr no Lēmuma un VSAA Tiesvedības daļas 2020. gada 21. decembra izziņas redzams, ka periodā no 2019. gada jūnija līdz augustam (trīs mēneši) par pieteicēju ir veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas, tās veica /Nosaukums D/, un, kā to konstatēja arī tiesa, šis periods ir iekļauts pieteicēja apdrošināšanas stāžā. Secināms, ka tiesa pieļāvusi pārrakstīšanās kļūdu, kas nav ietekmējusi sprieduma rezultāta pareizību.

Tā kā tiesas sniegtā argumentācija spriedumā ir pareiza (izņemot norādīto secinājumu) un pilnībā pietiekama, apgabaltiesa saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 307. panta ceturto daļu pievienojas Administratīvās rajona tiesas spriedumā veiktajam lietas apstākļu konstatējumam un sprieduma motivācijai, to neatkārtojot.

[10] Apgabaltiesa papildus norāda, ka pieteicējs apelācijas sūdzībā nav pamatojis, konkrēti kuri periodi un kādēļ nepamatoti nav iekļauti apdrošināšanas stāžā. Savukārt no dokumentiem, kas pievienoti pieteikumam, konstatējams turpmākais.

Pieteicējs vairākas reizes ir vērsies VSAA jautājumā par vecuma pensijas ar atvieglotiem noteikumiem piešķiršanu.

Pieteicēja 2019. gada 12. decembra iesniegumā VSAA (*lietas 30. lapa*) cita starpā norādīts, ka pieteicēja dēla māte /pers. B/ saņēma invaliditātes pensiju par dēlu. No /pers. B/ izsniegtās apliecības kopijas (*lietas 23. lapa*) ir redzams, ka viņai kopš 1999. gada 18. augusta ir piešķirts sociālais pabalsts par bērnu invalīdu. Minētais norāda uz to, ka pieteicējs nav saņēmis bērna invalīda kopšanas pabalstu.

Pieteicēja 2017. gada 1. augusta iesniegumā VSAA (*lietas 27.–28. lapa*) sniegts detalizēts pieteicēja mācību un darba periodu izklāsts. Salīdzinot minētās ziņas par darba un mācību periodiem ar pieteicēja darba grāmatiņā (*kopija lietas 56.–59. lapa, tulkojums lietas 60.–67. lapā, un lietas 68.–73. lapa, tulkojums lietas 74.–80. lapā*) iekļautajām ziņām un ziņām par agronoma specialitātes iegūšanu (*diploma kopija lietas 55. lapā*) ar VSAA veikto pieteicēja apdrošināšanas stāža aprēķinu, redzams, ka pieteicēja apdrošināšanas stāžā ir ieskaitīti divi mācību periodi: no 1975. gada 1. septembra līdz 1978. gada 26. septembrim un no 1979. gada 1. maija līdz 1980. gada 11. aprīlim. Pieteicēja apdrošināšanas stāžā iekļautie darba periodi ir no 1978. gada 27. septembra līdz 1979. gada 30. aprīlim, no 1980. gada 12. maija līdz 1981. gada 3. septembrim, no 1981. gada 8. septembra līdz 1982. gada 8. martam, no 1982. gada 9. marta līdz 1984. gada 29. aprīlim, no 1984. gada 30. aprīļa līdz 1990. gada 31. decembrim un no 1991. gada 1. janvāra līdz 1992. gada 24. oktobrim.

Pieteicējs lietā ir norādījis, ka nepamatoti nav ņemti vērā periodi, kas saistīti ar pārcelšanu darbā uz kolhozu /Nosaukums E/. Saskaņā ar ierakstu pieteicēja darba grāmatiņā viņš 1984. gada 30. aprīlī tika uzņemts par biedru minētajā kolhozā, bet 1991. gada 1. martā atbrīvots no tā. Pieteicēja apdrošināšanas stāžā šāds darba periods ir ieskaitīts, līdz ar to pieteicēja iebildumi nav pamatoti. Vienlaikus apgabaltiesa norāda, ka gadījumos, ja personai darba periodi pārklājas, piemēram, ja persona vienlaikus ir strādājusi divos vai vairākos uzņēmumos, tad apdrošināšanas stāžā tas tiek ieskaitīts kā viens periods.

Pieteicēja 2017. gada 1. augusta iesniegumā cita starp norādīts, ka 1993. gadā strādājis /Nosaukums F/ un apvienojis divus amatus, bet no 1994. gada 1. janvāra līdz 1995. gada 15. janvārim – /Nosaukums G/. Pieteicēja darba grāmatiņā ziņas par šādu darbu nav iekļautas un pieteicējs nav iesniedzis papildu dokumentus, kas apliecinātu darbu minētajās institūcijās. Pieteicēja darba grāmatiņā ir iekļautas ziņas, ka kopš 1992. gada 25. oktobra viņš strādājis savā zemnieku saimniecībā, kura darbu pārtraukusi 1995. gada 21. jūnijā, bet no 1995. gada 22. jūnija viņš pieņemts darbā IU „/Nosaukums C/".

Apgabaltiesa secina, ka pieteicēja apdrošināšanas stāžā ir iekļauti visi periodi, par kuriem ir iesniegti tos apliecinošie dokumenti. Izskatāmajā gadījumā nav izšķirošas nozīmes pieteicēja norādītajam faktam par darbu valsts institūcijās no 1993. gada līdz 1995. gada 15. janvārim, jo arī minētais papildu periods (aptuveni divi gadi) nebūtu pietiekams, lai

pieteicējam rastos tiesības uz vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem.

Pieteicējs nav minējis, kuriem dokumentiem un kādēļ būtu veicama ekspertīze. Līdz ar to šo apsvērumu izvērtēšana nav iespējama.

[11] No Tiesu informācijas sistēmas datiem redzams, ka pieteicējs bija vērsies Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu (reģ. Nr.535) par labvēlīga administratīvā akta, piešķirot vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem kā personai, kura ir aprūpējusi bērnu invalīdu, izdošanu. Ar Administratīvās rajona tiesas 2020. gada 4. jūnija lēmumu (lietas materiāli Nr.6-8-00250-20) noraidīts pieteicēja lūgums par procesuālā termiņa atjaunošanu pieteikuma iesniegšanai un pieteikumu atteikts pieņemt. Ar apgabaltiesas 2020. gada 19. augusta lēmumu minētais lēmums atstāts negrozīts.

Tiesības uz taisnīgu tiesu īstenojamas likumdevēja noteiktajā kārtībā, tostarp ievērojot pieteikuma iesniegšanas termiņu. Tas, ka pats pieteicējs nokavēja pieteikuma iesniegšanas termiņu, nenozīmē, ka administratīvās tiesas ir novilcinājušas lietas saistībā ar pensijas ar atvieglotiem noteikumiem piešķiršanu izskatīšanu.

Pieteicēja norāde, ka administratīvās tiesas nav neatkarīgas, ir pieteicēja subjektīvs pieņēmums. Apgabaltiesa konstatē, ka izskatāmajā gadījumā pirmās instances tiesas secinājumi nav patvaļīgi un aizspriedumaini, bet gan pamatoti ar konkrētiem lietā noskaidrotiem apstākļiem un iegūtiem pierādījumiem. Jaunus vai citus pierādījumus, kas būtu attiecināmi uz lietā izskatāmo jautājumu par pieteicēja apdrošināšanas stāžu vecuma pensijai ar atvieglotiem noteikumiem, pieteicējs nav iesniedzis un lietā tādi objektīvi nav konstatējami.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 245. pantu, 304. panta pirmo daļu, 307. un 309. pantu, 329. panta pirmo daļu, Administratīvā apgabaltiesa

nosprieda

noraidīt /pers. A/ pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta, piešķirot vecuma pensiju ar atvieglotiem noteikumiem, izdošanu.

Spriedumu var pārsūdzēt Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamentā viena mēneša laikā no sprieduma sastādīšanas dienas, iesniedzot kasācijas sūdzību Administratīvajā apgabaltiesā.

Tiesnese referente	Tiesnese	Tiesnese
S. Gintere	L. Konošonoka	L. Vīnkalna